

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

עין משפט גזר מצוה

אבל בליהא אפילו שלשה בותבין ואין עושין דין. דהיא ראייה כמו עדות ואין מקצלין עדות זלילה כדמוכח פרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כה: ושם) דקצלת עדות תחלת דין^א והיום דראוי לקצלת עדות יכולין לדון על פי ראיית יום דלא תהא שמיעה גדולה מראייה ולא כמו שפירש הקונטרס

אפילו בן שלשה כוסצין ואין עושין דין. למחר אפילו לא תכחו אלא אם כן יוצאו אחרים ויעידו בפניהם כדאמר בראש השנה (כה:)] ראוהו שלשה והן בית דין ישיבו ומחזירהם אלא היחיד אחד מהשלשה ויעידו השנים בפניהן ויאמרו השלשה מקודש ופרכינן התם ולוקמו

(א) ר"ה טו. גיטין ה: סנהדרין א: כה: ז"ק ט: סנהדרין לז: ג' ג' ר"ה א"ה א' ג' סנהדרין דפ"ב, א

הגהות הב"ח

(א) רש"ב ד"ה אמיתה וכו' והקפתי לו הס"ד ואמר כן מ"ה וה"ג שמתחילת לא לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב מי קמי ניהא כ"ו:

מוסף רש"י

אבל בליהא. שאני ראו לזון כוסצין ואין עושין דין אפילו למחר, שמתחילת לא נראו לשב לשם דין (סנהדרין לז:).

מוסף תוספות

- א. ואפי' עבור וקבלו אינו מקובל ואין דין ע"פ אותה קבלה כחלת דין. רש"ב.
- ב. עין רש"ב א"למה כשבאו בליהא פסולין לפרש"י. ג. [ומשום כן פסלו עדים הקרובים לדיינים שאם החומו לא על פימה הן הנרגזין. רש"ב.]
- ד. [ומעשים בכל יום שמוקדשין בפני הרוקים וקרובים ואינם חוששים שמה הקרובים תכחונו להעיד ותהא אף עדות הכשרים בטלה. ר"ן.]
- ה. דהא הורג לא בא לבי"ד מן הסתם, ודוחק היא לאוממה בשעשאו טריפה ובא לבי"ד. רמב"ם מטת ו.

אבל בליהא אפילו שלשה כותבין ואין עושין דין מאי טעמא דהוה להו עדים^א ואין עד נעשה דין אמר ליה אין הכי נמי קאמינא: איתמר קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר בכל זמן שעוסקין באותו ענין אמר רב יוסף כותבי דידי מסתברא דאמר רב יהודה שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין ליהוש דלמא הדר ביה אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב יוסף מי ניהא וליהוש דלמא הדר ביה אלא מאי אית לך למימר דיסליקו מענינא

אבל בליהא אפילו שלשה כותבין ואין עושין דין מאי טעמא דהוה להו עדים^א ואין עד נעשה דין אמר ליה אין הכי נמי קאמינא: איתמר קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר בכל זמן שעוסקין באותו ענין אמר רב יוסף כותבי דידי מסתברא דאמר רב יהודה שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין ליהוש דלמא הדר ביה אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב יוסף מי ניהא וליהוש דלמא הדר ביה אלא מאי אית לך למימר דיסליקו מענינא

הלכו מתחלה ע"מ לראות דא"כ אין שוב היחיד יכול להיות דין והביא ראייה נמי מתשובת רש"י וז"ל שהיה מדקדק מנאן שאין צריך לומר אתם עד דאי אמר להו ליהוי עלי סהדי אמאי רלו עושין דין הלא כהדיא שניהו סהדי ואע"פ שפ"ה שיכול להיות דין כשהוא זלילה כיון שיש עדים מעידים בפניו כשמתכוין להעיד גרע טפי ואין להקשות כי פריך צ"ל ראוהו צ"ד (ר"ה דף כה:)] מושבין מחזריהן לוקמו בדוכתייהו וליקדשו דלא תהא שמיעה גדולה מראייה אמאי לא תשני כגון שנתכוונו להעיד דאין יכולים להיות דיינין דהא אי נתכוונו לא היה היחיד נעשה דין ומיהו אין גרעה פ"י דטעם דאין נעשה דין הוא או משום דהיא עדות שאי אתה יכול להזימה דכיון שהן עממן עדים דיינין לא יקבלו הזמה על עממך^א או משום דבעינין ועמדהו אלו האנשים אלו העדים לפני ה' אלו דיינין אבל העדים עממן אין חוזרין ויושבין ודינין ומהני טעמי אין לפסול המתכוין להעיד אלא דוקא עד המעיד ומהיה למכות שהביא אין ראייה דהתם גזירת הכתוב הוא דמקיש ג' לשנים דאפילו הן משה אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ועוד קשה לר"י לפירושו דמדתה אין עד נעשה דין לנמצא אחד מהן קרוב או פסול א"כ לרבי יוסי דלית ליה דבראיה בעלמא בלא כוונת עדות נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה כמו כן לא יעשה שוב דין אין א"כ לית ליה שלא תהא שמיעה גדולה מראייה והשתא בריה פריך בפשיטות ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ומשמע דליכא מאן דפליג ועוד קשה דרב יהודה אדרב יהודה רב יהודה פסיק במכות (דף ו.) כרבי יוסי דבראיה בעלמא נעשה עד ואין עד נעשה דין וא"ת היכי קאמר רב יהודה רלו עושין דין הלא נעשו עדים אע"פ שלא נתכוונו אלא ודאי אומר ר"י דאין לדמותו ועוד אומר ר"י דהתם נמי כוונתו לחודה שנתכוונו להעיד בשעת ראייה לא היתה עדותן בטלה אלא כשהעידו אחר צ"ד דא"כ דאי לא תימא הכי אין לך גט כשר כשנתמנין בפני קרובין או קדושין אם נתכוונו להעיד^א והא דקאמר ומה יעשו שני אחין שראו באחד מהם את הנפש אע"פ שאין עדותן בטלה אלא כשמעידין בפני צ"ד מ"מ פעמים שאין האם זה יודע שכבר העיד אחיו ומיהו מעיקרא הוה בעי למימר התם דבראיה בעלמא בלא העדאה נפסלין כשנמצא אחד מהם קרוב או פסול מדפריך הרוג יזיל^א נרבע יזיל הורג רובע יזיל אבל לפי ההסקנא דבעי למימר ומסיק רבא אמר קרא יקום דבר נפקמינן דבר הכתוב מדבר דהיינו עדים שהדבר מתקיים על ידיהן אין נפסלין עד שיעידו צבית דין ויקיימו דבר: וא"י עד נעשה דין. היינו עד המעיד כדפרישית ודוקא דאורייתא אבל דברבנן נעשה דין

את הדיון על פי ראיית עממן דאין עד נעשה דין וכגון שראה בשעה דאזינו יכול להיות דין אבל אם ציזם ראה דזההיא שעתא מנלי לדון את הדיון דלא תהא שמיעה גדולה מראייה מה לי אם ידון עכשיו מה לי אם ידון למחר. והכא נמי מהאי טעמא משום דהוה להו עדים בראיית הלילה דלא מנלי למימר לא תהא שמיעה גדולה מראייה דהיא ראייה לא חשבינן לה כעדות שהועד בפניהן אלא היכא דראו בשעה שיכולין לעשות הדיון אבל היכא דראו בשעה שאין יכולין להיות דיינין כגון זלילה היא ראייה ראיית עדים היא שראוין בדבר ולא ראיית דיינין היא והלכך ע"פ ראייתן דהיינו כאילו הם עדים אין יכולין דין עממן להיות דיינים על פי ראיית עממן דאין עד נעשה דין. ומיהו צ"ד שהעידו לפנייהם עדות זלילה עדות גמורה היא ויכולין לדון למחר ציזם אבל ראייה דידהו שראוין זלילה לא חשבינן כאילו הועד לפנייהם זלילה דכיון דלא חזו בזההיא שעתא לדנינא ראייה דידהו אינה כשמיעה ממש ששמעו מפי עדים זלילה אלא הן עממן נעשו עדים ושזב לא יהו דיינין בעדות עממן אא"כ יעידו אחרים בפניהם והכי הלכתא וכי הא קוגיא אשכחן צ"ד ק צפ"י החובל (דף ט:)] גזי החוקק לחצירו: ואין עד נעשה דין. המעיד על הדבר אין נעשה עוד דין באותו דבר וגם אם ראה את הדבר ונעשה דין אין נעשה עליה עוד דין בעדות עממן אלא אם כן מעידין אחרים בפניו. ונראה בעיני דגזירת הכתוב היא דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים וגו' בעדים הכתוב מדבר (שעבודת דף ג.) לפני ה' היינו לפני הדיינין אשמעינן קרא דלרין להעיד שנים לפני הדיינין אבל העדים אינן חוזרין ויושבין ודינין: ה"ג קנין עד אימתי יכול לחזור. וכ"כ בפירושי רבינו חננאל. וצין מתנת בריא וצין מתנת כשיב מרע במתקנת דלית ביה קנין מיירי. וקבעי עד אימתי יכול לחזור צו מקנינו ולנטלו דהא לא גמר ומקני מיד אלא לדעת לקיים לו מתנאים שפירש אחרי כן או אם יראה לחזור צו מיד שיכול לחזור דקים להו לרבנן דלדעתא דהכי מקני איניש שיתן לבו אחרי כן וידע אם אפשר לו צקנין זה לעשותו קנין גמור: כל זמן שיושבין. דלדעתא דהכי מקני ליה ע"מ שאם לא יחזור צו באותו מעמד אבל אם יחזור צו יבטל: באותו ענין. של אותה מתנה: שלשה שנכנסו כו'. במתנת כשיב מרע במתקנת וצקנין מיירי דאזינו יכול לחזור צו: ליהוש דלמא הדר ביה. ואמאי קאמר רלו עושין דין דמשמע באותו מעמד אע"פ שעדיין יושבין עושין דין גמור ואמאי הא כיון דיכול לחזור צו יבטל הדיון לא היה דין: אמרייהם לשמעתא כו'. נתגובחתי בדבר לפניו והקפתי לו: (ט) ולרב יוסף מי ניהא כו'. והכי גרסינן אמרייהם לשמעתא קמיה דרב כהנא:

דמוכח צפ"ק דגיטין (דף ה:) ובצ"ב דכתובות (דף כה: ושם) ורבי עקיבא דאמר דהחובל (צ"ק דף ט: ושם) כולן עדים הן ואפילו עד הרואה אין נעשה דין היינו דוקא צבית נפשות כדמוכח צפ"י ראוהו צ"ד (ר"ה טו.) דמפרש טעמא כיון דחזו דקטל מו לא מנו חזו ליה בזכותיה ואם תאמר א (דצפרק קמא) למכות (דף יב: ושם) מפרש טעמא אחריתא דקאמר ר' עקיבא מניין לנסהדרין שראו כו' שאין ממיטין אותו עד שיעמוד צ"ד שנאמר עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד צ"ד אחר וי"ל דהיא דרשא דמכות עיקר וההיא דר"ה (דף טו: ושם) לא קאמר אלא דהיה טעם לא גמרינן שאר דיינים מהתם לדוקא צבית נפשות אין עד הרואה נעשה דין משום והליתיה נעמה: נ"ח דלמא הדר ביה. קשה לר"י דא"כ כל מתנת כשיב מרע כגולה או מלווה מחמת מיתה ניהוש דלמא הדר ביה וכי תימא הכי נמי וצריך עדים שלא חזר צו עד שמת דהא בצוק פ"ק דצ"מ (דף יט:)] אמר קמא ובתרא בתרא קני קמא לא קני משמע ואי ליכא בתרא קמא קני

דמוכח צפ"ק דגיטין (דף ה:) ובצ"ב דכתובות (דף כה: ושם) ורבי עקיבא דאמר דהחובל (צ"ק דף ט: ושם) כולן עדים הן ואפילו עד הרואה אין נעשה דין היינו דוקא צבית נפשות כדמוכח צפ"י ראוהו צ"ד (ר"ה טו.) דמפרש טעמא כיון דחזו דקטל מו לא מנו חזו ליה בזכותיה ואם תאמר א (דצפרק קמא) למכות (דף יב: ושם) מפרש טעמא אחריתא דקאמר ר' עקיבא מניין לנסהדרין שראו כו' שאין ממיטין אותו עד שיעמוד צ"ד שנאמר עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד צ"ד אחר וי"ל דהיא דרשא דמכות עיקר וההיא דר"ה (דף טו: ושם) לא קאמר אלא דהיה טעם לא גמרינן שאר דיינים מהתם לדוקא צבית נפשות אין עד הרואה נעשה דין משום והליתיה נעמה: נ"ח דלמא הדר ביה. קשה לר"י דא"כ כל מתנת כשיב מרע כגולה או מלווה מחמת מיתה ניהוש דלמא הדר ביה וכי תימא הכי נמי וצריך עדים שלא חזר צו עד שמת דהא בצוק פ"ק דצ"מ (דף יט:)] אמר קמא ובתרא בתרא קני קמא לא קני משמע ואי ליכא בתרא קמא קני

י"א מ"י פ"ה מהל' עדות הלכה ח' סגמ ע"ן קט טו"ש ע"מ מ"י ז' טעף ה': ב' מ"י פ"ה מהלכות מביה הלכ"י סגמ ע"ן פ" טו"ש ע"מ מ"י ס' קסה טעף ו':

רבינו גרשום

ביום אבל בליהא אפי' שלשה כותבין. משום עדות: ואין עושין דין. דאין דין הוגה בליהא כדגורסינן בסנהדרין זיני ממונות דגין ביום וגומרין אף בליהא אבל אין מתחילין בליהא דכתיב ויהי ביום החילו את בניו הא כיצד יום לתחלת דין לילה לגמר דין: מאי טעמא. כשנכנסו בליהא אין עושין דין. משום דהוה עדים ואין עד נעשה דין: אין ה"ג קאמינא דין משום דאיתמר קנין. שקני משכב מרע או מיד אחר אם רצה לחזור באותו קנין עד אימתי יכול לחזור: רבה אמר כל זמן שיושבין. אצ"פ שאין נוסקין באותו ענין: רב יוסף אמר כל זמן שנוסקין באותו ענין אצ"פ שאין יושבין: ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין יכול לחזור אם כן אמאי אם רצו עושין דין מיד לאלתר כשזוהו ומורדין כל אחד לירושו וליהוש דלמא הדר ביה אותו שכיב מרע מצואתו עד שהן יושבין (ט) ודברי שכיב מרע אין צריכין קנין וחשוב צקנין ידכחובין ובמסורין דמי כל זמן שחזרו חזרו יכול הוא נמי לחזור בו אלא הואיל דכל זמן דעסוקין באותו ענין לא הדר ביה ותו לא מצי הדר ב"י הואיל דסליק מההוא ענינא: אלא מאי אית לך למימר. לרב יוסף דמצי למיעבד דין משום דכבר סליק

(א) אולי ז"ל וף שעבדי שי"מ וכו' ובמסורין ובמסורין דמי מ"מ כל זמן שקנין חזר וכו'.